

Institutionen för moderna språk

Reflektion kring självvärdering och bedömarutlåtande

Självvärderingen och utlåtande av bedömarpanelen har gett oss möjlighet att konkret reflektera över hur vår forskarutbildning är uppbyggd och vad vi kan göra för att främja dess utveckling. Det har visat oss våra styrkor, men har också satt ljus på områden där förbättringar behövs.

Panelen konstaterar att de fyra ämnena (finsk-ugriska, romanska, slaviska och tyska) i institutionen är alla olika med avseende på de språk de erbjuder och de disciplinära perspektiv som de olika ämnena anlägger (språkvetenskapligt, litteraturvetenskapligt, kulturvetenskapligt) och anser också att detta gör de fyra ämnena små och sårbara. Denna 'risk' kanske inte drabbar alla ämnena i lika stor utsträckning, men de eventuella negativa effekterna av denna sårbarhet motverkar vi inte minst genom nationellt och särskilt internationellt samarbete (som logiskt följer av våra områden) och deltagande i de fakultetsgemensamma forskningsmiljöerna. Vi är glada att se att panelen insett att Institutionen för Moderna språk, även om den består av fyra olika ämnen med olika bakgrund, är en sammanhållen enhet som doktoranderna känner att de är en del av.

Två huvudpunkter togs upp i utlåtanden:

1) Det borde finnas bättre villkor för samarbeten inom fakulteten och mellan fakulteterna; detta är något som måste lösas på en högre nivå än ämnesnivån. Det bör dock nämnas att varje forskarutbildningsämne (och deras doktorander) har sina kontakter med andra institutioner inom Språkvetenskapliga fakulteten samt med andra fakulteter (t.ex. fakulteten för utbildningsvetenskaper, historiska-filosofiska fakulteten) som inte nödvändigtvis är centralt organiserade. Vi håller dock med om att mer samarbete mellan fakulteterna skulle vara till nytta för doktoranderna, inte bara direkt genom ämnesövergripande kurser som de kan delta i, utan också mer indirekt genom forskningssamarbete som kan uppstå mellan medlemmar av olika institutioner (eller fakulteter).

2) Mer uppmärksamhet bör ägnas åt handledarstöd på institutionsnivå, särskilt för nyblivna handledare. Trots att varje handledare ska gå en kurs i doktorandhandledning inser vi att handledarskap inte bara uppstår, utan måste främjas och byggas upp på ett målinriktat sätt, vilket bäst sker på institutionsnivå.

Planerade åtgärder och utvecklingsinsatser

Vad följer av utvärderingarna av de separata ämnena är att både doktorander och handledare anser att det finns ett tydligt behov av mer samarbete med andra ämnen och andra institutioner, men särskilt mer ämnesövergripande seminarier och institutionsgemensamma eller fakultetsgemensamma doktorandkurser; detta är något som vi måste främja.

Ämnesövergripande seminariet *Forskningsetik- och kommunikation* som just har inletts kan fungera som modell; anordnande av sådana kurser tillsammans med andra institutioner kan också leda till annat samarbete.

Med avseende på handledning i utvärderingen av flera ämnen har konkreta planer redan beskrivits och/eller satts igång i syfte att se till att handledningen fortsätter att utvecklas; åtgärder som planeras är bland annat organisera regelbundna möten mellan handledare för olika doktorander och tydliggöra rollfördelningen mellan huvud- och bihandledare.

Övriga kommenterar

Denna rapport har beretts i kollegiet bestående av handledare och doktorander.

Rogier Blokland, studierektor för utbildning på forskarnivå

Finsk-ugriska språk

Reflektion kring självvärdering och bedömarutlåtande

Självutvärderingen av forskarutbildningen i finsk-ugriska språk gav oss inom ämnet, på ett användbart sätt, möjlighet till reflektion, dels över ämnets olika arbetssätt, vilket vi under vårt dagliga arbete inte alltid har tid till, dels över eventuella problematiska frågor som kommit fram under utvärderingsprocessen. Finsk-ugriska är ett litet ämne, och det som räddar oss ekonomiskt är det beslut som togs för mer än tio år sedan om att göra undervisningen nätbaserad, vilket gör att vi kan rekrytera studenter från hela Sverige och även från andra länder. Distansundervisningen innebär dock inte att allt vi gör sker framför datorn. En del lärare, som inte har full tjänst, är visserligen inte alltid i Uppsala, men det är en stor överdrift att säga, som bedömarpanelen gör, att vi enbart förlitar oss på internetbaserad digital teknik eller att det inte finns någon fysisk miljö på plats. Dessa påståenden tycks dessutom stå i konflikt med påståendet att vi uppenbarligen odlar en ”familjär stämning” i kontakten mellan doktorander och personal. Ämnets internationella karaktär har lett till starka kontakter utomlands och det finns ett mycket starkt nätverk mellan europeiska universitet där finsk-ugriska språk undervisas. Nätverket riktar sig till studenter på alla nivåer (inklusive doktorander), och har regelbundna internationella vinterskolor och sommarworkshops. Vi är dock överens med panelen om att mer uppmärksamhet bör ägnas åt att öka samarbetet med avseende på sådan verksamhet inom Sverige.

Planerade åtgärder och utvecklingsinsatser

Bedömarpanelen konstaterade också att det finns ett tydligt behov att arbeta aktivt med samarbeten och projektansökningar. Alla forskare inom ämnet samarbetar emellertid med andra forskare i Sverige och utomlands (t.ex. Norge, Finland, Estland, Lettland, Danmark, Grönland, Storbritannien, Tyskland, Österrike, Ungern, Rumänien, Ryssland (inte för närvarande). Ämnets ringa storlek inom landet gör dessa samarbeten nödvändiga och de innebär också att doktoranderna ges tillgång till ett starkt internationellt forskarsamhälle. Vi håller dock med bedömarpanelen om att det även här bör finnas mer samarbete inom Sverige: här tänker vi t.ex. på Stockholms och Umeås universitet, där vi redan har personliga kontakter, men också redan strukturellt samarbete på ämnesnivå (t.ex. samarbete inom grundutbildningen i ämnet finska). Sedan några år tillbaka har vi också ett nära samarbete med Institutet för språk och folkminnen (ISOF).

För närvarande initieras också två ansökningar för större projekt, som båda är direkt knutna till Sverige (vilket kommer att öka samarbetet inom Sverige, vars nödvändighet påpekades av bedömarpanelen): en ansökan avser ett forskningsprojekt om nutida meänkieli (tillsamman med ISOF) och en om ett äldre samiskt skriftspråk som använts i Sverige. Ansvariga för ansökningarna är universitetslektorn i finska (projektet om meänkieli) och universitetslektorn

samiska och finsk-ugriska språk (projektet om samiska), båda tillsammans med professorn. Ansökningarna kommer att skickas in nästa år i februari och mars.

Bedömarpanelen har påpekat risken för att doktorander av ett lite ämne kan känna sig ensamma och isolerade. Vi tror inte att detta är fallet för närvarande, men vi håller med om att t.ex. ämnesövergripande seminarier och i allmänhet mer input och påverka från doktorandernas sida i seminarieorganisationen är eftersträvansvärd, och åtgärder har redan vidtagits i denna riktning. Vi måste dock påpeka att doktoranderna själva tycker om nätbaserade träffar som är en möjlighet för att lätt och billigt träffa kollegor i olika nätverk.

Rekryteringar av doktorander planeras inom finsk-ugriska språk med avsikt främst att stärka finska och ungerska inom både språk- och litteraturvetenskap. Särskilt viktigt är det för finska, där vi inte har haft någon doktorand på länge, vilket långsiktigt är hämmande för ämnets utveckling. Rekryteringen av nya doktorander sker dock på institutionsnivå, där rekryteringsgruppen för närvarande ser över de olika metoder som använts vid antagning av nya doktorander under de senaste åren.

Övriga kommenterar

I självvärderingen har vi påpekat att både samiska och ungerska för närvarande bara är biområden. Indirekt påverkar det forskarutbildningen, eftersom vi aldrig kan rekrytera doktorander som någon gång har läst våra kurser med samiska eller ungerska som huvudinriktning på grundnivå. Studenterna söker sig hellre till andra utbildningar då de inte ser möjlighet till progression inom dessa språk via kurser på avancerad nivå och inom ramen för forskarutbildningen. Vi har ansökt om att få ungerska upphöjt till huvudområde.

Denna rapport har beretts i kollegiet bestående av handledare och doktorander.

Rogier Blokland, professor i finsk-ugriska språk och studierektor för utbildning på forskarnivå

Romanska språk

Reflektion kring självvärdering och bedömarutlåtande

Bedömarpanelen påpekar att ämnet Romanska språk har en god och bred kompetens men att det är sårbart på grund av ämnets storlek och bristande resurser. Ämnet instämmer i den bedömningen och noterar också att bedömarpanelen uppmärksammar att ämnet arbetat aktivt för att motverka negativa konsekvenser av att ämnet är litet genom nationella och internationella samarbeten, särskilt vad gäller biträdande handledarskap men även genom tillfälliga och längre forskningssamarbeten som kommer doktoranderna till nytta. Vi avser därför att fortsätta arbeta i denna öppna anda för att stärka miljö. Här kan vi inte nog uppmärksamma vikten av vårt gemensamma högre seminarium, där språk- och litteraturvetare inom romanska språk samlas, samt av de fakultetsgemensamma forskningsmiljöerna – Lilae och Nätverket språk & lärande – som viktiga resurser för att försäkra berikning av forskarmiljön för doktorander på fakultetsnivå.

Under samtalet med bedömarpanelen diskuterade vi den förändringsprocess som ämnet genomgår i samband med att professorn gått i pension. Ämnet står inför många utmaningar men också möjligheter i skenet av det förändrade läget och det är av yttersta vikt att vi, såsom bedömargruppen också föreslår, funderar på vad vi vill satsa på både vad gäller bemanning och nyutvecklande samarbeten. "Omprioriteringar och nytänkande" är ledord här och kollegiet skulle vinna mycket på att fortsätta den öppna dialog som inletts i samband med utvärderingsarbetet och rekrytering. Hittills har ämnet valt att satsa på att stärka forskningen och samtidigt bredda karriärsspannet genom att istället för att ersätta professuren satsa på två biträdande universitetslektorat i spansk respektive fransk språkvetenskap. Det har även inletts en rekrytering av en doktorand med inriktning mot didaktik. Det här hoppas vi ska ge ny energi till forskningen och därigenom också forskarutbildningen.

Ämnet identifierar dock ett fortsatt behov av att förstärka särskilt fransk språkvetenskap med en lektor med en stark forskningsprofil och särskilt fransk litteraturvetenskap med en doktorand. Frågan om rekryteringar är ju dock avhängig institutionens ekonomi och risken finns att det blir svårt att inom den närmaste framtiden inleda sådana rekryteringar. På spanskans sida stärks den seniora forskningen genom en nära förstående ansökan om befordran till professor, utöver den inkommande biträdande lektorn.

Förslaget att bygga upp ämnet genom utökad satsning på tvärvetenskaplighet är intressant och kommer att diskuteras vidare inom kollegiet. Det ska tilläggas att infrastruktur för sådana initiativ i nuläget finns på universitetsnivå, särskilt inom området (DOHU, Cirkus, Forum för fred och rättvisa, för att ge några exempel). Genom att förbättra kommunikationen mellan våra olika inriktningar och språk, kan ämnet arbeta för att bistå med strategisk hjälp då sådana

initiativ tas av våra forskare. Vi skulle också kunna bli mer proaktiva inom forskarämnet på en nationell nivå för att bättre samla resurser både vad gäller forskning i sig och forskarutbildningen, och tänka kring sammanhang som till exempel forskarskolor eller initiera större projekt där doktorander inom romanska språk i litterär eller språkvetenskaplig inriktning kan ingå.

Planerade åtgärder och utvecklingsinsatser

Den första åtgärden blir att samla kollegiet och diskutera prioriteringar. I centrum för en sådan diskussion blir konsekvenser, i synnerhet för inriktningen italiensk språkvetenskap, av det att ämnet inte längre har en professor i romanistik. Vidare måste prioriteringar inför kommande doktorandutlysningar tas fram. Ansvar för att kalla till mötet åligger professorn i franska. Mötet ska äga rum under 2023.

Kollegiet avser att ägna en heldag tillsammans åt att utveckla forskningsstrategier både inom universitetet, det vill säga utnyttjande av befintlig forskningsinfrastruktur, och riktat mot externa bidragsgivare i Sverige och i E.U. Tvärvetenskapliga möjligheter kan här, i enlighet med bedömarpanelens förslag, vara en diskussionspunkt. Ansvar för att organisera en sådan dag åligger professorn i franska och en av lektorerna i spanska.

Som bedömarpanelen påpekar har ämnet förlorat två starka professorer. Det vore önskvärt att inleda rekryteringar för att kompensera bortfallet.

På längre sikt (inom de närmaste två åren) bör ämnet initiera kontakt med romanska språk vid andra lärosäten för att behandla såväl forskar- som grundutbildningens utmaningar och möjligheter.

Övriga kommentarer

Inga övriga kommentarer

Christina Kullberg, professor i franska med inriktning mot fransk litteraturvetenskap

Slaviska språk

Reflektion kring självvärdering och bedömarutlåtande

Det gläder oss att bedömningsgruppen uppmärksammat vår bredd och kompetens. Detta är ett arv som vi är angelägna om att förvalta och vidareutveckla efter ämnets inneboende potential. Vi läser också med öppenhet och intresse de kommentar som givits. Inte minst ger värderingen och rapporten de medarbetare som anställts den senaste tiden dels en möjlighet att bilda sig en uppfattning om vad som varit, dels idéer om vad som kan förbättras. Härvid finns det förvisso parametrar som vi som ämne inte har full kontroll över men som ändå torde vara möjliga att förändra. Det står nämligen klart att flera problem med forskarutbildningen är intimt förbundna med det faktum att vi representerar »småspråk». Institutionen erbjuder en miljö med synergistiska effekter i mötet mellan forskarstuderande i olika språk, men vi håller fast vid att det i vår situation vore mer gynnsamt att återgå till separatutlysningar av doktorandanställningar i slaviska språk. Våra tre aktiva doktorander närmar sig alla slutet av sin utbildning, och några nya doktorander har inte anställts sedan 2016. Ett av sätten att ändå öka dynamiken har historiskt varit att inkludera doktoranderna fullt ut i våra vanliga seminarier. Rapporten ger oss anledning att fundera över hur detta kan utformas för att hjälpa doktoranderna, men också vad som i övrigt kan göras med seminarieverksamheten. Den påtalade avsaknaden av ett handledarkollegium inom ämnet torde delvis gå tillbaka till situationen med få doktorander. Den kan emellertid också i sin tur ha bidragit till bristande dynamik. Ämnets handledarkompetenta forskare är idag i besittning av mycket bred kompetens inom slaviska språk och litteraturer, och det är vår förhoppning att denna bredd skall kunna uppmuntra till mer komparativistiska ansatser i framtida val av avhandlingsämnen. Det finns likväl kombinationer av språk- och forskningsinriktning där ytterligare breddning hade varit önskvärd vid framtida rekryteringar inom institutionen. Ämnet har sedan augusti 2022 åter en professor i slaviska språk, vars huvudsakliga expertis är rusistik och de öst- och sydslaviska språkens medeltida skeden. Medan detta har stärkt den rusistiska och textfilologiska kompetensen, kan det med oförändrad bemanning ha minskat utrymmet för lingvistisk forskning om de moderna sydslaviska språken. Det bör noteras att ämneskollegiet arbetar för ett särskilt åtagande för ämnet bulgariska vid Uppsala universitet. Som vi påpekade i vår skrivelse till institutionsstyrelsen VT22, skulle en sådan förstärkning också vara ett stöd för doktorander med språkhistoriskt / brett slavistiskt ämne.

Planerade åtgärder och utvecklingsinsatser

- Att döma av samtal med doktoranderna är de problem med det högre seminariet som arbetsforum för doktoranderna som uppmärksammades i självvärderingen på väg bort. Den seminarieverksamhet som bedrivits under de senaste åren har här spelat en positiv roll, och den nye ämnesprofessorn är angelägen om att ytterligare en etapp av nystarten med maximalt

tillåtande atmosfär skall ske. Preliminärt hålls fyra seminarier under hösten, varefter en allmän slavobaltisk gästföreläsning i februari 2023 förhoppningsvis skall fungera som en inkluderande »nytändning». Professorn kommer under våren att i samtal eller enkät utvärdera om en separat serie för doktorander i stället bör gå parallellt med huvudserien. Kan atmosfären hållas öppen, finns dock fördelar med att kombinera de två. Ämnets tre aktiva doktorander har under det gångna läsåret haft var sitt seminarium, varav ett slutseminarium. Särskilt inbjudna gäster har konstruktivt kunnat kommentera svårigheter som uppstått i arbetet och möjligheterna att komma till rätta med dessa. Ytterligare ett slutseminarium planeras tidigt VT23 och minst en disputation planeras inom kort. (En fjärde avhandling är på doktorandens begäran vilande.)

- Ämnet tar rådet att ge stöd till drabbade doktorander på största allvar och följer kontinuerligt upp deras situation. Som ett led i arbetet har den nytillträdde professorn vecka 43 ett möte med en av doktoranderna och dennes två handledare och kommer, om utrymmet finns, att gå in som bihandledare. I arbetet tar han med sig kommentaren om att rollfördelningen mellan handledare bör förtydligas.

- Det har historiskt funnits problem med arbetsmiljön inom ämnet. Vi kan nu inte göra ogjort vad som en gång gjorts utan vill se framåt mot vad som kan åstadkommas idag, sskt hur vi kan inkludera alla i det arbete som berör just dem. I samtal med doktoranderna har framkommit att förnygringen av personalen redan medfört att en del problem upplevs som lättare. Detta är inte nog för att man skulle kunna slappna av, utan utmaningarna bör bemötas även på högre organisatorisk nivå. Därför är det tillfredsställande att vårt fortlöpande arbete kan förenas med en övergripande åtgärdsplan för institutionens arbetsmiljö, som står i fokus för ett tvådagars institutionsinternat i november 2022.

- Inom de specifika handledargrupperna för doktorander bedrivs nu ett mycket gott samarbete. Den nye professorn avser att orientera sig i arbetet i institutionens övriga handledarkollegier samt med ämnets forskare diskutera en struktur för ett kollegium som kan börja arbeta VT2023. Därutöver hade det ur ett litet ämnes perspektiv varit ändamålsenligt med handledarträffar på institutionsnivå eller en mer organiserad kontaktyta mellan i synnerhet nya handledare och institutionsstyrelse.

- Även i forskarutbildningen är Uppsalaslavistiken en del av ett nationellt och internationellt samtal. Detta manifesteras i hur systerinstitutionerna bistår varandra med kompetens, så att t.ex. prof. P. Ambrosiani (Umeå) kunnat gå in som ny huvudhandledare för en av våra doktorander. Vidare har såväl vår egen självvärdering som diskussioner på nationella ämnesmöten med sju deltagande lärosäten identifierat en stark önskan hos landets doktorander om en nationell doktorandkurs i vetenskaplig teori och metod inom slaviska språk. De enskilda lärosätetsmiljöerna är för små för att erbjuda egna sådana kurser. Med vår professor i ryska som projektledare och med flera av ämnets medarbetare i arbetsgruppen, har nu en sådan nationell kurs (SLUGU) utarbetats, som skall ges vid Uppsala universitet.

Övriga kommenterar

Ämnet instämmer med att en introduktion till handledaruppdraget på institutionsnivå bör prioriteras, som tar fasta på institutionens existerande handledningsriktlinjer. Vi ser också positivt på förslaget om att tydliggöra rollfördelningen mellan huvud- och bihandledare men menar dels att detta bör utgå från en institutionsgemensam policy, dels att denna bör ha en form som lätt anpassas efter avhandlingsförfattarens specifika behov. Här bör påpekas att bihandledare ofta tillsätts inom institutionen, vilket understryker vikten av samsyn.

Forskarutbildningsämnet slaviska språk genom Alexander Pereswetoff-Morath

Tyska

Reflektion kring självvärdering och bedömarutlåtande

Utifrån självvärderingen och bedömarutlåtandet kan konstateras att utbildningen på forskarnivå inom ämnet tyska är solid, mångsidig med såväl litteraturvetenskaplig och språkvetenskaplig inriktning. Bedömnarna påtalar framtida utmaningar som ämnet kommer att behöva hantera. Här anser vi att frågan avser hur man ska kunna garantera fortsatt antagning till forskarutbildning i tyska, dvs en fråga kring långsiktigheten. Här samtycker vi med panelen som hänvisar att det är en fråga som ska hanteras på institutions- och fakultetsnivå. Inom ämnet är vi tillförsiktiga när det gäller att ha tillräckligt med handledarkapacitet inför de närmaste 5-10 åren då tre seniora forskare och aktiva handledare (två professorer och en docent) inte kommer att gå i pension under dessa år. Ämnet har verkat för att knyta till fakulteten en gästprofessor som berikar miljön under tre år. Dessutom finns ett utbyggt kontaktnät och samarbete med universitet och forskningsinstitut internationellt, vilket stärker miljön. Ämnet anser inte att det finns fog till oro att handledningsresurser kommer att saknas eller att det sker en stark minskning av söktrycket till forskarutbildning i tyska. Att ämnet ska arbeta med visioner enligt bedömnarna tycker vi att vi redan gör. Ämnet har under de senaste åren breddat sin rekrytering i riktning tyska som främmande språk och tyska som andra språk samt didaktik, vilket kan ses mot bakgrund av aktuella behov i samhället. Detta bidrar enligt oss även till den av panelen efterfrågade "vitaliseringen". Också öppningen för kulturvetenskapliga frågor såväl i den litteratur- som språkvetenskaplig inriktade forskningen anser vi bidrar till detta varför vi kommer att fortsätta med denna satsning även framöver.

Planerade åtgärder och utvecklingsinsatser

Utifrån **självvärderingen** kommer ämnet att jobba med kursutvärderingar inom forskarutbildningen. Kursutvärderingar har hittills inte förekommit i större utsträckning, bland annat på grund av svårigheten att skydda doktorandernas anonymitet. Återkopplingen om utbildningen sker hittills mellan handledare och doktorand, bland annat i samband med uppföljningen av den individuella studieplanen och i institutionsstyrelsen där doktorandernas synpunkter presenteras och tillvaratas av doktorandrepresentanterna.

Eftersom doktoranderna efter avslutad utbildning ska besitta förmåga att presentera och diskutera forskning i dialog med samhället i övrigt och att bidra till samhällets utveckling är förutom publikationer och konferensföredrag just doktorandernas insats i undervisningssammanhang av vikt. Den träning som de får av den pedagogiska kursen och av kursen inom forskningskommunikation ger doktorander en grundläggande kompetens. Här finns dock utvecklingsmöjligheter för att stödja deras pedagogiska insatser genom att ha mentorer på institutionen som kan finnas till för doktorandernas utbildningsinsatser – i likhet

med mentorsprogrammet inom grundutbildningen i tyska. Såväl studierektor för utbildning på grund- och avancerad nivå samt ämneskollegiet kan bistå med kompetens i utbildningsrelaterade frågor.

Doktoranderna bedömer att utbudet av kurser utöver läskurserna kunde vara större och mer standardiserat. Detta skulle kunna åtgärdas genom fler gemensamma kurser för doktorander, antingen på institutionsnivå eller på fakultetsnivå. En planerad kurs i forskningsetik, som kommer att vara gemensam för alla doktorander på institutionen, bedöms av doktoranderna vara ett positivt exempel på detta. En möjlighet att förbättra läget vidare skulle, enligt doktoranderna, kunna vara att införa ytterligare en institutionsgemensam eller fakultetsgemensam doktorandkurs i t.ex. metodik.

Övriga kommenterar

Inga övriga kommentarer.

Dessislava Stoeva-Holm, ämnessamordnare för tyska